

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор департаменту
освіти і науки
Львівської облдержадміністрації

Л.С.Мандзій
2018 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Педагогічною радою
КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ»
Протокол № 66 (4) від 22.05.2018 р.

Директор А.Кийко

Програма гуртка

«Декоративне птахівництво»

ЛЬВІВ

Програма гуртка «Декоративне птахівництво»

Пояснювальна записка

Навчальна програма «Декоративне птахівництво» розрахована на вихованців віком 12-15 років і передбачає послідовне розширення знань, умінь і навичок вихованців.

Програма передбачає два роки навчання за основним рівнем, перший рік 144 години на рік, 4 години на тиждень та другий рік навчання за основним рівнем, 216 години на рік, 6 години на тиждень.

Проблема захисту природи від негативного антропогенного впливу стає дуже актуальною у ХХІ столітті. Тому дана програма передбачає як один із пріоритетів формування знань у гуртківців про необхідність охорони природи загалом і птахів різних видів, як представників тваринного світу, зокрема.

Метою даної програми є: **поглиблення** шкільних знань про взаємозв'язок живих організмів у довкіллі із людиною та між собою; **розширення** знань гуртківців про різні види та породи птахів, яких утримують в умовах неволі та домашніх умов; **оволодіння** вихованцями практичними навичками з утримання та розведення декоративних птахів; **залучення** гуртківців до виконання дослідницьких робіт та селекції окремих видів та порід декоративних птахів; **засвоєння** гуртківцями правил техніки безпеки, правил поведінки, санітарно – гігієнічних та зооветеринарних вимог; **виховання** у дітей почуття любові до рідного краю і його природи, почуття патріотизму, колективізму; **сприяння** розвитку загальнолюдських цінностей в учнів, їх профорієнтації.

Завдання програми **першого року** навчання полягає в ознайомленні гуртківців із: практичною охороною природи та тварин у нашій державі; екологічними аспектами охорони здоров'я людини; походженням та еволюцією видів та порід птахів, їх біологічними особливостями; систематикою основних рядів та родин класу Птахів; основними породами птахів, які живуть поруч із людьми.

Під час **другого року** навчання основним завданням є ознайомлення з: екзотичними і декоративними птахами, яких утримують у вуличних вольєрах, пташниках і загонах; із птахами, яких утримують у кімнатних вольєрах, садках і клітках, зокрема із папугами, родиною ткачикових, канарками, екзотичними голубами і горлицями.

Протягом двох років навчання юннати набудуть практичних знань в галузі декоративного птахівництва; навчатися використовувати для отримання детальнішої інформації електронні носії; переглянуть відеофільми про життя екзотичних птахів у природі; отримають навички роботи з профільною літературою. Для школярів систематично проводитимуться екскурсії у профільні музеї; до птахівників - аматорів, які утримують декоративних птахів, у природу для спостереження за яскраво забарвленими дикими птахами.

Із профорієнтаційною метою протягом навчання юннати відвідуватимуть профільні кафедри вузів для ознайомлення з їх роботою.

В кінці кожного навчального року проводитимуться попереднє підведення підсумків дослідницьких робіт, виступи на гурткових конференціях із коротким звітом про підсумки своєї роботи, проведення вікторини, диспутів.

Основний рівень, один рік навчання
Навчально-тематичний план
(перший рік навчання)

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин		
		всього	Теоретичні заняття	Практичні заняття
1.	Вступ	4	4	-
2.	Охорона природи і птахів у державі	14	8	6
3.	Походження та еволюція видів та порід птахів. Біологічні особливості птахів	10	6	4
4.	Систематичний огляд основних рядів та родин класу Птахів	82	40	42
5.	Птахи, які живуть поруч із людьми	32	16	16
6.	Підсумкове заняття	2	-	2
Всього:		144	74	70

Зміст програми
(перший рік навчання)

1. Вступ

Ознайомлення членів гуртка з планом роботи на рік. Затвердження графіка чергування по догляду за птахами. Правила техніки безпеки на заняттях. Ознайомлення вихованців із різноманітністю пташиного світу. Зоогеографічні області. Демонстрування діапозитивів, зоогеографічної мапи світу, таблиць, відеофільмів, колекцій та інших навчальних наочних посібників. Огляд живої природи, зоопарку, музею.

2. Охорона природи і птахів у державі

Охорона природи у нашій державі. Закони України про охорону природи і тварин. Червона книга України. Значення птахів для природи та людини.

Практичні заняття. Збір матеріалів про рідкісних птахів даної місцевості. Екскурсія в музей, природо-заповідний об'єкт, виставку, ліс, лісопарк.

3. Походження та еволюція видів та порід птахів

Біологічні особливості птахів. Походження птахів. Шляхи історичного розвитку класу Птахів у новій ері. Вивчення та селекція видів і порід птахів у давнину і в наш час. Породи птахів. Загальна будова тіла птаха. Зовнішній вигляд птахів. Перо і його будова.

Практичні заняття. Визначення птахів за тушками, опудалами. Екстер'єр сільськогосподарської птиці. Оцінка продуктивних якостей за екстер'єром. Екскурсія до музею, у природу (міський парк, лісопарк), зоопарк. Визначення птахів у природі за визначником. Опис невідомих птахів для подальшого визначення (розмір, забарвлення, голос, поведінка, ареал поширення).

4. Систематичний огляд основних видів та родин класу Птахів

Багатство пташиного світу класу Птахів. Страуси і казуари – нелітаючі гіганти пташиного світу. Пінгвіни та гагари. Пелікани і баклани. Лелеки, чаплі та фламінго. Гуси і качки. Хижі птахи. Куроподібні птахи: фазани, індики, тетеруки, глухарі. Журавлі та дрофіні птахи. Норці, мартини і крячки. Кулики. Рябкові та голубові птахи. Папуги. Зозулі. Сови. Дрімлюги, стрижі, ластівки, колібрі. Рибалочки, бджолоїдки, одуди. Дятли. Дрібні за розміром горобині птахи. Середні за розміром горобині птахи. Великі горобині птахи.

Практичні заняття. Виготовлення годівниць та їх розвішування. Спостереження за птахами, які годуються біля годівниць. Їх визначення. Складання списків зимуючих видів птахів скверів, парків, лісопарків, даної місцевості. Кільцювання зимуючих птахів. Догляд за птахами живого кутка. Екскурсії в ліс, лісопарк, парк, сквер, вулицями населеного пункту, в музей, зоопарк.

5. Птахи, які живуть поруч із людьми

Породи сільськогосподарської птиці. Породи курей. Декоративні породи курей. Умови утримання курей. Умови розведення курей. Корми для курей. Хвороби курей. Породи качок. Породи гусей. Умови утримання качок та гусей. Умови розведення качок та гусей. Умови годівлі качок та гусей. Хвороби та методи лікування качок і гусей. Породи голубів. М'ясні голуби. Спортивні голуби. Декоративні голуби. Селекція породистих голубів. Умови утримання голубів різних порід. Умови розведення голубів. Умови годівлі голубів. Хвороби та лікування голубів.

Практичні заняття. Вивчення порід сільськогосподарської птиці, опис їх зовнішнього вигляду. Відбір племінної птиці за її продуктивністю та екстер'єром. Догляд за птицею, прибирання приміщень, заміна підстилки. Виготовлення годівниць для сухих, вологих і мінеральних кормів. Ознайомлення з різними видами кормів, підготовка кормів для згодовування. Годівля птиці. Огляд птахів, визначення хворих, ослаблених, з фізичними вадами. Проведення дезинфекції у пташнику.

6. Підсумкові заняття

Розробка плану роботи на літо. Завдання на літній період. Проведення вікторин, диспутів.

Основний рівень, один рік навчання
Навчально-тематичний план
(другий рік навчання)

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин		
		всього	теоретичні	практичні
1.	Вступ	2	2	-
2.	Птахи у вуличних вольєрах, пташниках і загонах	36	18	18
3.	Птахи у кімнатних вольєрах, садках і клітках. Папуги	30	15	15
4.	Утримання і розведення папуг	30	15	15
5.	Родина ткачикових	27	15	12
6.	Утримання ткачиків у кімнатних умовах	30	15	15
7.	Канарок – гість із теплих островів	21	12	9
8.	Утримання і розведення канарок	24	12	12
9.	Екзотичні голуби і горлиці	12	6	6
10.	Підсумкові заняття	3	-	3
Всього:		216	111	105

Зміст програми
(другий рік навчання)

1. Вступ

Знайомство з планом роботи на рік. Правила техніки безпеки на заняттях. Знайомство з птахами живого кутка.

2. Птахи у вуличних вольєрах, пташниках і загонах

Фазанові птахи. Мисливська форма фазана звичайного. Золотий фазан. Діамантовий фазан. Срібний фазан. Королівський фазан. Утримання та догляд за фазановими. Корми для птахів. Раціони і техніка годівлі. Розведення фазанових. Хвороби фазанів. Перепели. Умови утримання та догляд. Годівля і розведення перепелів. Страуси (огляд видів). Утримання і догляд за страусами. Корми. Раціони і техніка годівлі. Розведення страусів. Хвороби птахів.

Практичні заняття. Ознайомлення із видовим складом птахів, навчальними наочними посібниками, діапозитивами, таблицями, фотографіями. Перегляд навчальних відеофільмів та комп'ютерних дисків відповідної тематики. Догляд за птахами у вольєрах, загонах, пташниках. Спостереження за поведінкою, вивчення гніздової біології, догляд птахів. Ремонт і виготовлення годівниць, сідал, гніздових ящиків. Відбір і зберігання інкубаційних яєць. Екскурсії в музеї, на виставки, у приватні господарства птахівників-аматорів.

3. Птахи у кімнатних вольєрах, садках і клітках. Папуги (огляд видів)

Історія утримання птахів у домашніх умовах. Папуги (загальна характеристика). Какаду (жовто чубі, інка, білозубий, Гоффіна, молукський). Плоскохвості папуги (корела-німфа, хвилястий папужки). Трав'янисті папужки (глянцевий, лазуровий, рожевочеревий). Розели (строката, лідоголова, пенантова). Співочий папуга. Какаріки – козлині папужки. Воскодзьобі папуги (великий Олександра, ожереловий Крамера). Нерозлучники (рожевощокий, Фішера, масковий). Короткохвості папуги: Жако – сірі папуги (бурохвостий, червонохвостий), сенегальський папуга. Амазонки (синьолобий, білолобий, кубинський). Клинохвості папуги (нандайя, ендайя, аратінги). Папуги ара (червоний, синьожовтий, зеленокрилий, гіацинтовий, карликовий).

Практичні заняття. Ознайомлення з видовим складом папуг живого кутка. Перегляд навчальних відеофільмів та комп'ютерних дисків відповідної тематики. Спостереження за поведінкою, годівлею, гніздовою біологією птахів. Догляд і чистка кліток, садків, вольєр. Ремонт і виготовлення кліток, годівниць, напувалок, жердочок, гніздових ящиків і дуплянок. Екскурсії в музей, на виставки, на пташиний ринок, до любителів екзотичних тварин для огляду приватних колекцій, отримання консультацій.

4. Утримання і розведення папуг

Придбання і акліматизація папуг. Клітки, садки і вольєри для птахів. Корми і догляд. Розведення папуг. Гніздова біологія птахів. Хвороби папуг та їх лікування.

Практичні заняття. Перегляд відеофільмів. Спостереження за поведінкою птахів. Огляд гніздових будиночків. Прибирання кліток, вольєр садків. Годівля птахів. Ремонт кліток і обладнання.

5. Родина ткачикових (огляд видів)

В'юркові ткачики (загальні відомості). Рід бронзові амадіни (японська, луската, чорноголова, білогруда, коричнево груда, чорноголова мунія). Рід справжні амадіни (гострохвоста діамантова, папугові, червоногорла, червоноголова, зеброва, рисовка). Рід астрільди (хвилястий, строкатий, гранатовий, фіалковий, тростиновий). Рід амаранти (крихитний, темно-червоний, масковий). Рід вдовушки (домініканська, королівська, райська, чорна). Рід кардиналові (червоний, сірий).

Практичні заняття. Визначення видів ткачикових птахів, які живуть у живому кутку. Ознайомлення з посібниками, таблицями, діапозитивами про птахів. Перегляд навчальних відеофільмів та комп'ютерних дисків відповідної тематики. Спостереження за поведінкою, вивчення гніздової біології птахів. Догляд і годівля ткачикових. Ремонт обладнання. Екскурсії в музеї, на виставки, до любителів екзотичних птахів для знайомства з їхніми колекціями, на пташиний ринок.

6. Утримання ткачиків у кімнатних умовах

Типи і конструкції приміщень для птахів: клітки, садки, пролітні клітки, ящикові клітки, вольєри. Обладнання для кліток і вольєр. Догляд за птахами. Корми і

техніка годівлі птахів. Зернова суміш. Корми тваринного походження. М'ясні корми. Готові суміші. Розведення птахів. Підбір пар. Відкладання і насиджування яєць. Вигодовування пташенят. Виліт пташенят із гнізда. Племінна робота. Хвороби ткачиків та їх лікування.

Практичні заняття. Перегляд навчальних відеофільмів. Спостереження за поведінкою та вивчення гніздової біології птахів. Годівля птахів. Догляд за птахами. Огляд гніздових будиночків і гнізд. Ремонт обладнання.

7. Канарок – гість із теплих островів

Дикий канарок та його найближчі родичі. Домашні канарки. Співочі породи птахів. Виховання співочих канарок. Канарки, які розмовляють. Кольорові породи птахів. Декоративні породи канарок.

Практичні заняття. Перегляд навчальних відеофільмів. Спостереження за поведінкою, вивчення гніздової біології птахів. Догляд за птахами. Огляд стану дорослих птахів. Екскурсії в музеї, на виставки, до канароводів-аматорів, на пташиний ринок.

8. Утримання і розведення канарок

Річний цикл життя канарок. Клітки та їх обладнання. Годівля канарок. Осінньо – зимове утримання птахів. Розведення канарок. Харчування гніздових пташенят. Штучне підгодовування пташенят. Утримання пташенят після відокремлення від батьків. Утримання дорослих птахів після закінчення розмноження. Несвоєчасне розведення. Селекція канарок. Гібридизація канарок із вітчизняними видами в'юркових птахів. Хвороби і лікування канарок.

Практичні заняття. Перегляд навчальних відеофільмів. Вивчення гніздової біології та поведінки канарок у різні періоди. Годівля птахів. Догляд за птахами у приміщеннях. Ремонт обладнання. Огляд виведеного молодняка. Екскурсії в музей, на виставки, до канароводів - аматорів.

9. Екзотичні голуби і горлиці

Голуби з тропіків (огляд видів). Екзотичні горлиці (діамантова, папська).

Практичні заняття. Спостереження за горлицями у вольєрах, клітках. Догляд за птахами. Вивчення гніздової біології. Селекція птахів. Прибирання кліток і вольєр.

10. Підсумкове заняття

Підведення підсумків за навчальний рік. Завдання на літо. Проведення вікторини, диспутів.

Прогнозований результат

У ході вивчення програми гуртка вихованці досягнуть значний обсяг теоретичних знань та практичних умінь і навичок.

Після закінчення дворічного курсу занять гуртківець має знати:

- основні напрямки охорони природи і тварин у державі;

- походження, шляхи історичного розвитку видів і порід декоративних птахів, їх біологічні особливості;
- основні систематичні групи птахів світу;
- основні породи декоративних птахів, умови їх утримання та розведення, хвороби та методи їх лікування;
- видовий склад птахів, яких утримують у вуличних вольєрах, пташниках і загонах; умови їх утримання, корми, хвороби;
- історію утримання декоративних птахів у домашніх умовах, видове різноманіття папуг, ткачикових птахів, канарок, екзотичних голубів та горлиць, умови їх утримання та розведення; основи лекційної роботи з ними;
- правила санітарно – гігієнічних та зооветеринарних вимог;
- правила техніки безпеки на заняттях, екскурсіях, при догляді за птахами.

Гуртківець має вміти:

- користуватися персональним комп'ютером;
- доглядати за перепелами в домашніх умовах;
- складати раціони для годівлі молодих і дорослих перепелів;
- виводити в інкубаторі та вигодовувати молодих перепелів;
- лікувати перепелів у домашніх умовах;
- працювати із профільною літературою, писати реферати, доповіді, дослідницькі роботи з тематики гуртка.

Протягом дворічного курсу занять у гуртку використовуватимуться такі форми діагностики та методи контролю за одержаними результатами:

- бесіди із гуртківцями та їх батьками;
- анонімне анкетування;
- показові заняття;
- конференції.

Після закінчення дворічного курсу занять у гуртку передбачається видача гуртківцю характеристики – рекомендації для вступу на навчання до освітнього закладу відповідного профілю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Василюк Я.В., Кот А.П. Разведення птахів у домашньому господарстві (рос.). – Мн.: Вид. «Ураджай», 1990.
2. Винник И. Домашні улюбленці (рос.). – К.: Вид. «МП «Муза», 1991.
3. Аінс Т. Хвилясті папужки: 89 варіацій (рос.). – М.: Вид. «Акваріум», 2000.
4. Грідіна В., Аксьонова Л. Співочі декоративні птахи (рос.). – Дон.: Вид. «Бао», 2006.
5. Демянчик В.Т. Як лікувати птиц. – Мн.: «Современ. литератор», 1999.
6. Джонсон Дж. Птахи. – К.: Вид. «Аванта-Україна. Ерудиту», 2011.
7. Демянчик В.Т. Как ухаживать за птицами. – Мн.: «Литература», 1998.
8. Ієрусалимський І. Чарівний світ папуг у природі і вдома (рос.). – М.: Вид. «Фенікс», 2010.
9. Зайцева І. Ожерелові та інші кільчасті папуги (рос.). – М.: Вид. «Віче», 2010.
10. Колар К. Хвилясті папужки (рос.). М.: Вид. «ООО «Акваріум ЛТД», 2001.
11. Кривоπίтін І.П., Чернов К.П. Домашнє птахівництво. – М.: Вид. «Росагропромиздат», 1991.
12. Лукіна Е.В. Екзотичні птахи в нашому будинку (рос.) – Ленінгр.: Вид. Ленінградського університету, 1986.
13. Малик В. и др. 1000 порад тваринникам – любителям (рос.). – Братислава: Вид. «Природа», 1986.
14. Мітітелло К., Хромушин О. Таємний світ співочих птахів (рос.). – М.: вид. «Ексмо», 2016.
15. Мирось В. Основи птахівництва (рос.). – М.: Вид. «Подвір'я», 2016.
16. Михайлов В. Корели (рос.). – М.: Вид. «Юнвес», 2000.
17. Михайлов В. Нерозлучники (рос.). – М.: Вид. «ООО «Світоч Л», 1999.
18. Мустакі Н. Папуги для чайників (рос.). – К.: Вид. «Діалектика», 2016.
19. Остапенко В. Декоративні і співочі птахи (рос.). – М. Вид. «Зооветкнига», 2017.
20. Олдертон Д., Козлова О. Декоративні птахи. Практичні поради і рекомендації за доглядом. – М.: Вид. «Кладезь», 2014.
21. Петрухін І.В., Петрухін Н.И. Годівля домашніх и декоративних тварин (рос.). – М.: Вид. «Нива Росії», 1992.
22. Пінтер Г. Папуги і папужки. Види. Утримання. Лікування хвороб (рос.). – М.: Вид. «Акваріум-Прінт».
23. Птахи. Для допитливих хлопчиків і дівчаток. – Дон.: Вид. БАО», 2017.
24. Рахманов А.І. Амадини, астрильди и вдовички (рос.). – М.: Вид. «Акваріум ЛТД», 2014.
25. Рахманов А.І. Розмовляючі попуги (рос.) – М.: Вид. «Акваріум ЛТД», 2014.
26. Рахманов А.І. Голуби (рос.). – М.: Вид. «Акваріум ЛТД», 2014.

27. Рахманов А.І. Разведення домашніх і екзотичних перепелів (рос.). – М.: Вид. „Акваріум ЛТД”, 2001.
28. Рахманов А.И. Кормление домашних и декоративных птиц (рос.). - М.: «Аквариум ЛТД», 2000.
29. Рахманов А.І. Разведення страусів (рос.). - М.: «Акваріум ЛТД», 2000.
30. Рахманов А.І., Бессарабов Б.Ф. Фазанові: утримання і разведення (рос.). – М.: Вид. «Агропромиздат», 1991.
31. Резько І.В. Екзотичні тварини в нашому будинку (рос.). – Мн.: Вид. «ООО «Харвест», 1999.
32. Свійські та дикі птахи. Демонстративні картинки. – К.: Вид. «Підручники і посібники», 2016.
33. Седов. Ю. Перепілки: Розведення. Утримання. Догляд (рос.). – М.: Вид. «Фенікс», 2016.
34. Слюсар П.М. Домашнє птахівництво (рос.). – К.: «Урожай», 1989.
35. Стишковская Л.Л. Лікуємо птахів самостійно (рос.). – М.: Вид. «Аквариум ЛТД», 2000.
36. Федієнко В. Тварини на подвір'ї. – К.: Вид. «Школа», 2015.
37. Харчук Ю. Голуби від А до Я (рос.). М.: Вид. «Подвір'я», 2010.
38. Циганюк О.В., Плуженко І.Л. та ін. Домашня ферма. – К.: «Либідь», 1993.
39. Шкільник Ю. Екзотичні птахи. Яскраве царство пернатих. К.: Вид. «Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016.
40. Шпайхер К. Канарки. 120 порід (рос.). – М.: Вид. «Акваріум-Приінт», 2010.